

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția :
Piața Unirii No. 3.
Administrația :
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

ABONAMENT :
Parohiile : 200 Lei
Particulari : 160 Lei
Membrii Agrului 100 Lei

Nr. 2723/1932.

Ziua misionară.

Președintele general al „Operei pentru răspândirea credinței”, Ex. Sa Carlo Salotti, Arhiepiscop titular de Filipopol, resident în Roma, lansează și anul acesta, ca în anii precedenți, un călduros apel către toți preoții și credincioșii lumii catolice, mai ales către președinții operei „răspândirea credinței” ca, în ziua de 23 Octombrie a. c., să ajute cu *rugăciunea* și cu *obolul lor* marea și sublima operă a misionarilor, cari, înire primejdii și greutăți cu adevărat supraomenești, se străduiesc pentru răspândirea credinței adevărate a lui Hristos în toate părțile pământului. Distinsul președinte spune în apelul său, trimis tuturor ierarhilor catolici, că ziua misionară din 23 Octombrie c. să fie a) o zi de *rugăciune* și de sfințe împărtășenii, pentru ca Stăpânul tuturor să dea tărie misionarilor să poată predica pe Hristos și să poată răspândi cât mai mult împărăția lui pe pământ; b) o zi de *solidaritate* umană și creștină față de acele popoare cari n'au încă darul credinței; c) o zi de *generozitate*, în care toți, și săracii și bogații, din toate clasele sociale, să se întrecă într'o nobilă emulare, în a da pentru marea și sublimul scop al luminării popoarelor păgâne prin lumina credinții. Apelul mai învederează și motivul pentru care fiecare credincios trebuie să contribuie cu obolul său la această mare și într'adevăr lui Dumnezeu bineplăcută operă de răspândire a credinței: prin ea nu numai se înlătură întunericul de pe sufletul acelor popoare cari trăiesc încă în superstiții, ci se contribuie și la adevărata civilizare a omenirii prin creștinism, se șterg multe mizerii și suferințe de ale misionarilor și, în sfârșit, fiecare dăruitor își câștigă merit neperitor înaintea lui Dumnezeu, contribuind la cel mai nobil scop ce poate exista: înstăpânirea lui Dumnezeu asupra sufletelor.

Credem cu tărie, că acest apel, pornit din Eterna Cetate, va avea și anul acesta răsunetul cuvânt în parohiile diecezei noastre și cu toții, preoți și mireni, membrii ai asociațiilor noastre, școlarii dela toate școlile secundare și primare, universitarii noștri, ș. a. cu toții vor grăbi și se vor nizuși ca în ziua de 23

PARTEA OFICIALĂ

Octombrie c. să facă și multă rugăciune, dar și multă propagandă, pentru ca să se adune cât de mult pentru sublimul scop al încreștinării popoarelor păgâne. Colectele ce se vor face se vor înainta acestui Ordinariat prin mandat poștal ori personal, cu mențiunea: *ziua misionară*.

Oradea, la 12 Septembrie.

Nr. 2719—1932.

Concurs la parohii.

Pentru complenirea parohiilor vacanțe *Corni* (protopopiatul Supurului), *Mociar* (protopopiatul Beiusului) și *Șumal* (protopopiatul Șimleului) prin aceasta se publică concurs cu termenul de 1 Octombrie crt..

Oradea, la 9 Septembrie 1932.

PARTEA NEOFICIALĂ

Forța morală.

S'a spus că puterea apei e cea mai mare în lume. Și, de fapt, cu câtă ușurință se joacă valurile infuriate ale mării cu cel mai uriaș „bălaur” ce plutește prin ale! Ori când ea părăsește digurile ce i le-a pus natura, alviile, ce prăpăd produce și ce groază inspiră! — Nu e de disconsiderat însă nici tăria focului, care în câteva clipe face scrum și cenușe averi de milioane: omul e aproape neputincios în fața puterii lui distrugătoare.

În timpurile mai noi și cu invențiile mai noi, ni e dat să admirăm și forțe mai noi; de ex.: a motoarelor, ori mașinilor din uzinele și fabricile moderne, mașini cari prin puterea lor formidabilă inspiră groază celor ce le vizitează. Ori să ne aducem numai aminte de impresia zguduitoare ce o avem, când trece pe deasupra capetelor noastre, la înălțime nu prea mare, vre-un aeroplan, al cărui motor ne umple de groază și cutremur, ori de impresia similară când, stând lângă un drum de fier, trece pelângă noi în plină viteză un tren rapid ori fulger.

Puterea electricității e și mai de admirat. E de ajuns să ne gândim la fenomenul cosmic al unui tunet,

al unui trăsnet; par'că se sguode cerul din temelii; ori la iluminațiile ce le produce electricitatea, la mașinile ce le mișcă etc..

Forța formidabilă a astrilor, cari ca niște coloși se avântă și aleargă în golul nemăsurat al universului; distanțele îngrozitoare ce le măsoară astronomii; numărul imens al stelelor; bolta cerească toată, cu întreg cortejul ei de locuitori luminoși, aștrii și stele, este o formidabilă forță fizică, care te compleșește și, pe cel ce știe rezona, îl silește să plece genunchile, să-și descoperă capul și să exclame, ca odinioară profetul: *Mare ești Doamne și minunate sunt lucrurile tale!*

Cu toate acestea nu forța fizică e cea ce-l ridică pe om mai pe sus de sine, ce-l înalță și-i dă sentimentul de mândrie suprafirească ce nu se poate exprima prin cuvânt. Este o altă forță mai covârșitoare, ce-l înalță pe om peste sine și-l scoate din sfera vieții de rând: *e forța morală.*

De fapt, dacă comparăm cazuri de forță fizică cu cazuri de forță morală, vedem că cea dintâi zgudue și umple de groază, a doua te face însă să simți fiorii sublimului și te înalță la mândrie și demnitate supraomenească; întâia e dură, brutală, covârșitoare prin puterea ei fizică, a doua e fină, dulce, mângâitoare; una e din domeniul materiei, a doua din împărăția spiritului. De aceea rămânem mai copleșiți în fața cazurilor de forță morală, decât în a celor de forță fizică.

Afară de aceea sufletul omenesc însuș simle și înțelege înălțimea și noblețea mai mare a forței morale, decât a celei fizice. Strivirea pe nedreptul al adversarului te umple de scârbă și repulsiune și învins e nu cel strivit ci strivitorul. Mai mare și mai tare e martirul ce răbdă până la sânge și moarte pentru cauza sfântă, decât tiranul care-l omoară cu forța. Mai mare și mai tare e mama care răbdă greutățile și nezarurile unei familii numeroase, decât cea ce dezertează, pentru meschine interese trecătoare, dela această nobilă și înălțătoare datorie. Mai sublimă și mai curată apare în ochii noștri fecioara care-și păzește și apără cu sfințenie și îndârjire fecioria, decât care se lasă unealtă de plăcere și jucărie în mâinile altora, ori decât celce o strivește pe nedreptul cu violența. Mai mare și mai tare e cel prigonit pe nedreptul, decât celce-l prigonește. Mai mare și mai tare e cel calomniat și terfelit în numele lui bun, decât celce-l calomniază și bârfește. Mai mare și mai tare e moralicește supusul neîndreptățit și disconsiderat, decât mai marele care-l disprețuiește și-i face mereu șicane.

Mai mare și mai tare e celce a putut să se atingă de avutul strein, și nu s'a atins; celce a putut să calce legea morală și n'a călcat-o, fiindcă are paznic conștiința și pe D-zeu, decât celce a călcat-o mângâindu-se cu aceea că nimeni nu l-a văzut.

Iată numai câteva cazuri de măreție și tărie morală; dar suficiente pentru a pune la înțelegerea

oricui, că puterea și tăria morală e mai presus de toate, e mai mare, e mai înaltă, de cât cea fizică. Un tren sau un aeroplan ce trece pe lângă tine vâjzând zgomotos, te îngrozește, te infrică, dar o pildă de tărie morală te înalță, te ridică și face să simți fiorii mândiei morale.

Tăria morală e aceea ce produce acel *catharsis*, acea curățire și înălțare sublimă a sufletului, când avem în față un exemplu de tărie morală, o biruință a binelui asupra răului, a virtuții asupra viciului, a eroului asupra vrășmașilor. De ce ne ridicăm sufletește și suntem veseli după o piesă bună teatrală, ori un cinematograf, când binele învinge răul? Fiindcă sufletul omenesc în profunzimile sale în mod firesc și spontan iubește binele, adevărul, fumosul; prețuește mai pe sus tăria morală, virtutea, de cât pe cea fizică.

Din această scurtă considerație morală se desprinde o învățătură practică pentru viață foarte prețioasă: *Niciodată să nu-și piardă curajul cei necăjiți și obidiți*, când sunt striviți ori bârșiți, dacă forța morală e de partea lor. Cu atât mai vârtos nu, căci forța morală își are răsplata în sine: când suferi pe nedreptul calomine ori dispreț, pelângă toată amărăciunea firească ce o simțești, stă ascunsă în suflet schimțea demnității tale de om drept, nevinovat. Afară de aceea, forța morală poartă în sine răsplata immanentă, sancțiunea inexorabilă. Dacă nimic nu se pierde în univers, atunci tăria morală, forța virtuții, cu atât mai puțin, căci valorile sufletești sunt eterne, cel puțin în frumsețea și răsplata lor.

Toată doctrina practică morală a creștinismului se concentrează în jurul acestui sublin element al forței, al tăriei morale. Cuvântarea de pe munte a Mântuitorului cu cele opt fericiri nu conține decât o proslăvire a forței morale, această forță a creștinismului. Fericiri, adică tari, sunt cei prigoniți, nu cei ce-i prigonesc... Fericiri cei ce flămânesc, adică sufăr pentru dreptate, cei ce'nsetoșează, adică doresc să li se facă dreptate, nu aceia cari îi neîndreptățesc și nu le fac... Bucurați-vă și vă veseliți, căci plata voastră multă este în ceruri. Deci nu cei ce săvârșesc lucruri mari fizice sunt proslăviți de Isus, ci cei ce săvârșesc lucruri mari morale, în domeniul și cu ajutorul forței morale.

Iată un punct luminos, ce poate să fie multor decepționați și desilusionați sprijin și razim în viață; nu numai, dar chiar tărie, când sunt abătuți și nu înțeleg multe din orânduile lumii acesteia. Dumnezeu e viu, e provident și atotvăzător, atotcunoscător, și-ți va da ție la arătare.

Deci, sus suflete obidite! Iubiți și deprindeți *tăria morală*, căci ea vă face mari și atunci, când adversarii voștri vă socotesc mici. Prin ea veți învinge lumea și vă veți înalța le demnitate supraomenească. Tăria morală ni-e viața, ni-e virtutea, ni-e puterea!

P. T.

Catichetii.

Confratele B. M., în numărul 15—16 al „Vestitorului“, într'un articol intitulat: *Catehizarea*, abordează problema catehizării în învățământul secundar. O problemă pe cât de actuală, pe atât de importantă.

Pe marginea aceluia articol, — pe care îl accept întru toate, — îmi iau îndrăsneala să fac câteva note fugare.

Da, ar fi foarte bine și ideal chiar, dacă s'ar putea, ca toți catichetii noștri să facă și să aibă curs de specializare în pedagogia creștină-catolică, la vre-unul din marile Institute din Apus, — sau cel puțin un curs de specializare, aici acasă, „sub conducerea și controlul pedagogilor noștri, dar și până atunci să urmeze catichetelul: pedagogia lui Isus Christos, așa cum se desprinde ea din paginile sfintei Evanghelii... „*Învățați dela mine, că sunt blând și smerit cu inima*“... (Mt. 11—29).

Fără îndoială, că buzele preotului vor păzi știința, după spusele profetului, — și vor trebui, deci, să știe răspunde la toate savanțlăcurile pseudo-științei, expuse astăzi prin aproape toate manualele de școală și propovăduite în gura mare, cu vorba și cu scrisul, de toți nechemajii; va trebui apoi, să fie în curent și cu principiile pedagogice moderne, dar pe lângă acestea, și mai mult chiar decât acestea, să fie preot după inima lui Isus: blând, smerit, modest, răbduriu, plin de bunătate și de dragoste, să fie cu un cuvânt: *părinte*, nu „domnul profesor“.

Toate acestea, mai mult și mai durabil rezultat vor aduce, decât toate străduințele de-a te prezenta elevilor ca „omul de știință“, „savantul“. Inzadar îi vei impune tu copilului, ca „profesor“, dacă nu-i vei impune ca „preot“, rezultatul deși va fi, va rămânea de scurtă durată, — pe când dacă pătrunzi la inima lui ca părinte, ca preotul lui Isus Christos, el te va primi, îți va face acolo într'un colțisor al inimei lui un loc și chiar dacă momentan, poate, nu ți-ar da destulă atenție, va reveni el, mai târziu, în viață, în lupte, în frământări, în desamăgiri, în îndoieli, în ispite, atunci te va căuta, și te va găsi în inima lui, și pe Domnul Isus alături de tine. Și asta va fi de multe ori scăparea și mântuirea lui.

Și pentru ca s'o poți face aceasta, firește, trebuie să recurgi la mijloace supranaturale: harul lui Dumnezeu; pe care-l vei primi, cerându-l stăruitor și statornic prin sfânta rugăciune și prin slujirea deasă — chiar zilnică — a sfintei și dumnezeieștei Liturghii. Fără de acestea mijloace supranaturale, va fi zadarnică toată munca și zadarnice toate mijloacele și metodele pedagogice, oricât de moderne ar fi ele.

Tot astfel, și pentru copii, — elevii tăi, — „antidotul cel mai puternic, „necesar“ pentru a se putea măsura cu diferite curente antireligioase, antisociale și

atece, pe cari în deosebi tinerimea trebuie să le înfrunte, (vorba confratelui), — vor fi în rândul întâiu, tot acestea mijloace supranaturale, va fi tot harul lui Dumnezeu, pe care-l primim prin rugăciunea, prin ascultarea sfintei Liturghii și mai ales prin împărtășirea cu sfintele Taine, cari sunt izvorul de putere și de viață. Nu ajunge — sau este foarte puțin — să ducem elevii numai la împărtășaniile „obligatoare“, ci să-i facem, ca ei de bună voie, să ineargă și să ceară, să se împărtășească mai des. Numai așa poți nădăjdui, că, ieșind în viață, vor continua să se folosească de acestea mijloace, singurele eficace, în vâltoarea și lupta ce-i așteaptă; numai așa vor mai înțelege și vor mai putea distinge mai târziu „aurul“ sfintelor adevăruri, de mocirla și noroiul falselor principii; numai așa vor putea distinge și gusta dulceața sfintelor învățăături, lăpădându-se de otrava și veninul ereziilor.

Apoi, n'ar fi rău, din când în când, catichetelul să le mai aducă aminte — prin câte-o scrisoare circulară, — elevilor ieșiți de sub mâna lui, de toate datorințele lor spirituale, punându-i, eventual, în legătură cu vre-un preot de-al nostru, ce s'ar afla în cutare centru universitar, pe unde sunt împrăștiați foștii noștri elevi. Aceasta legătură, pe care am încerca s'o mai reluăm din când în când ar răscoli — cred — în sufletul lor, multe amintiri pioase, de pe vremea când erau cu noi, și acestea icoane, vor fi, fără îndoială, un impuls și un indemn, la reluarea legăturii cu Dumnezeu, legătură, care poate s'a fost rupt, în zbciumul și frământările și clocotul babiloniilor din orașele mari.

Ți-e mai mare jalea, când vezi dintre foștii noștri elevi, copii buni odinioară și evlavioși, acum aruncați în brațele desfrâului, nepăsători și reci pentru cele spirituale și ignoranți în aceasta materie. Nu numai pentru că n'au știut — ceea ce trebuia să știe, nefiind instruiți la vremea sa, — dar și pentru că păcatul și viața în păcate, au șters din mintea și din inima lor, aproape fără urme, cuvântul adevărului sfânt... Și cine știe, — Dumnezeu e mare, — dacă aceasta aduce aminte, din partea noastră, n'ar fi o sămânță, din cere să răsără, cel puțin, dorința de-a reveni; și cine știe, dacă acest mic semn al dragostei noastre părințești, n'ar putea fi, în multe cazuri, schintea care să aprindă din nou focul iubirii de Dumnezeu în sufletele lor.

Pentru ca toate acestea, să aibă roadele dorite, revin la ceea ce spuneam și mai sus: catichetelul să fie preot și părinte adevărat, atât în viața lui launtrică, întemeiată pe elementul supranatural, cât și în prezentarea și manifestarea lui în afară, în fața elevilor și în fața lumii. Nu-i tot una, cum se poartă, pe unde umblă, cu cine se însoțește și cum se îmbracă „domnul profesor-spiritual“! Asta e foarte limpede și foarte logic. Nu-i șade bine deloc, să fie gălit „ca scos din cutie“, încât să nici nu bănuiești că „acela“ este, sau ar trebui să fie: *Învățător și Preot*, în nu-

mele lui Isus Christos, Mielul lui Dumnezeu, care s'a umilit până la moartea de pe cruce.

Catichetul trebuie să fie preot prin excelență — și model între preoți, căruia, în urma purtării lui, în toate, să i-se poată da într'adevăr îndoită cinste, ca unora cari își poartă bine diregătorta, (vorba Sfântului Apostol Pavel). Și dacă-i vorbă de exterior, să nu se uite, că *reverenda* se cuvine s'o poarte toldeana și în tot locul, Va fi pentru el nu numai o cinste, dar și un *scut*, iar de altă parte un continuu avertisment: „să se poarte cum i-e portul“.

Partea aceasta mai ales, este la noi foarte neglijată în seamă și foarte neglijată, deși are o deosebit de mare importanță. Ba ce este și mai trist, unii confrăți s'ar părea că sunt chiar și împotriva principiului de-a purta *reverenda* în tot locul, spunând: Cum să te duci în *reverendă* colo și colo? Să compromiți *reverenda*? . . . Auzi acolo! Parcă *reverenda* ar fi mai mult ca preotul ce-o poartă. Și parcă n'ar fi mai grav, dacă se compromite el, ca om și ca preot. Mi-se va spune, că prin compromiterea *reverenzii*, se înțelege compromiterea tagmei — și vezi asta n'ar vrea ei s'o facă. Da, asta o pricep și o știu, dar vezi că tu rămâi tot preot și fără *reverendă* — și și tagma, — cel puțin în ochii unora, — pentru că omul nu se poate despărți de preot . . . Mai bine s'ar zice așa: Unde nu mă pot prezenta în *reverendă*, nu merg!

Dee bunul Dumnezeu, ca aceste reflexii să fie și pentru mine și pentru confrății mei un îndemn la mai mult și la mai bine, pentru mai mare slava lui Dumnezeu, „care a dat putere ca aceasta oamenilor“.

Un catichet.

Unificarea glasurilor bisericești

Când, la apariția pe note a glasurilor bisericești pentru dieceza gr. cat. rom. de Oradea, scriam observațiile noastre asupra acestor glasuri (vezi „Vestitorul“ 1928, No. 22.), ni s'a spus că, ceice au avut o parte activă la fixarea acelor glasuri, sau cam supărat pentru constatările făcute. Or, tinerul nostru conservatorist, care s'a pus cu un zel vrednic de laudă, la studierea psaltichiei și la fixarea raportului de dezvoltare a glasurilor noastre de azi cu cele inițiale, primitive, ajunge la aceleași constatări, exprimate, ce-i drept, cu termeni mai tehnici și cu mai amănunțite cunoștințe muzicale. Ii dorim tinerului nostru conservatorist să poată face deplină lumină în această chestiune a originalității ori neoriginalității glasurilor noastre, ca astfel să ajungem cu un paș mai înainte pe terenul mult doritei unificări a glasurilor noastre bisericești.

Redacția.

Nimeni nu va contestă, precum s'a simțit unificarea limbii bisericești și a ritualelor pentru întreaga biserică română unită, așa se simte azi necesitatea unificării cântărilor bisericești, realizarea căreia, însă, cere mult studiu, oboseală și mult spirit de jertfă din partea acelor, cari, în urma pregătirilor lor muzicale, ar putea să o facă și, mai ales, condescendență

din partea acelor cari, dintr'un spirit de tradiționalism, mai mult sau mai puțin motivat, țin morțiș la cântările lor bisericești locale, fie acele ori cât de greșite și deviate dela cele originale și autentice.

Pe cât este de frumos și plăcut, și în acelaș timp logic, să auzi în biserică latină, în orice țară sau continent ai fi, celebrându-se serviciile sfinte în aceeaș limbă și cântându-se aceleaș melodii — gregorianul — lucru obținut prin unificarea cântărilor bisericești, pe atât este de neplăcută impresia ce o ai când vezi că, în biserică română unită nu numai ritualul, dar mai ales cântările bisericești variază nu numai dela dieceză la dieceză, ci dela comună la comună.

Din prefața lucrării: „Cântări bisericești“ pre scrise pentru dieceza română unită de Oradea, Partea I, se poate vedeă, că scopul comisiei însărcinată cu stabilirea melodiilor a fost această unificare, dar numai pe teritoriul diecezei de Oradea.

Însă, după cum se poate vedeă din corpul lucrării, s'au scăpat din vedere cele mai importante reguli, necesare de ținut în vedere în elaborarea unui op atât de mare și important ca acesta. După cum se vede din prefață, singurul criteriu după care s'a condus comisia, au fost melodiile cântate de fostul cantor catedral Gheorghe Cioara, fără ca să se fi cercetat în mod analitic că oare aceste melodii într'adevăr corespund cu melodiile-bază ale psaltichiei; sau, dacă s'au dezvoltat și s'au făcut mai multe variante, oare aceste variante sunt acceptabile, întru cât respectă regulile de dezvoltare a muzicii bisericești stabilite în „Codex musicae sacrae“ (din 1904, Ian. 8 Papa Pius X.); precum și aceea că oare tonalitatea și intervalele caracteristice cântărilor bisericești și cadențele, cu formulele lor mai mici sau mai mari, n'au suferit anumite schimbări în defavorul caracterului lor de cântare religioasă-bisericească răsăriteană și să elimine toate greșelile, refăcând melodiile.

Așa, de exemplu, făcând o privire analitică, din toate aceste puncte de vedere, asupra glasului I, vedem, că după armură e scris în gama „la minor“, iar din melodie, din cauza că are sol diez, pare a fi armonic, iar stihovna și troparul, din cauza că are și fa diez, par a fi melodice, atât în suire cât și în coborîre, în loc să fie scrisă în gama „mi“ naturală, cu fa diez la armură și fără re diez pe treapta VII. ca, menținând locul notelor pe portativ, să corăspundă gamei glasului I. care este „pa“ adică „re“ natural, cu si b (bemol) la armură și fără do diez pe treapta VII tonalitate în care ar trebui să fie scris glasul I.

Faptul că e scris în gama „mi“ naturală în loc de „re“ naturală, nu ar fi o greșală propriu zisă, căci transpoziția, mai ales cu un ton mai sus, e admisibilă din unele motive de ușurare pentru cântăreți, însă e foarte greșit faptul, că are sol diez în multe locuri și fa natural, în urma căroră e schimonosită toată

construcția melodică, și caracterul religios pierdut cu desăvârșire, făcând impresia de un „non sens“, mai ales că sfârșește în gama „mi“ naturală, însă la stihioavnă și tropar nu e nici această remeniscență din psaltichie.

Iar din cauza multor înfloriri, în mare parte greșite și profane, și din cauza că se repetă în mod consecutiv una și aceeași înflorire, și-a pierdut structura melodică de glasul I și mai ales prin sol diez și-a pierdut caracterul de cântare bisericească răsăriteană și pare a fi ceva profan, deși glasul I este de un caracter pur religios, cu multă expresie și caracter bizantin.

Tot greșeli de acest fel — ba chiar și mai mari, căci de exp. glasul II e scris în scara glasului VI — găsim și în celelalte glasuri.

E drept, că acest lucru necesită, pe lângă o cunoaștere perfectă a psaltichiei originale și autentice, a regulilor muzicii bisericești și a tuturor principiilor de muzică bisericească răsăriteană, și mult timp și oboseală, însă nu e cu neputință, mai ales atunci când

prin acest lucru s'ar rezolvi 2 mari probleme: unificarea glasurilor, atât de necesară, și posibilitatea de a se compune muzică corală în caracterul acestor melodii atât de potrivite pentru unica formă de compoziție bisericească, care este polifonia.

Precum e logic și viu susținută în cercurile muzicale profane, părerea, că o compoziție are valoare națională numai atunci, când e inspirată din muzica populară turnată în forme artistice deosebite, ca să nu-și piardă caracterul de popular și național, tot așa și muzica bisericească corală numai atunci își are valoarea sa de creație bisericească răsăriteană, când e inspirată din melodiile acestei muzici, și fiindcă numai în forma polifonică își poate menține acest caracter, coralizarea lor se poate face în mod perfect numai în polifonie. Însă acest lucru necesită, ca oricare compozitor să aibă nu extras autentic și purificat din toate romanțele bune.

Să dea D-zeu ca și pe acest teren să facem un pas înainte!

Mihaiu Bruchenthal,
stud. conservatorist.

Catolicismul și unificarea sufletească

— Răspuns pentru „Legea Românească“ —

II.

A fi Român și ortodox — e greu de conceput. Românul e latin, e om cu judecată limpede, e realist, e omul proporțiilor mari, înzestrat cu aptitudini creatoare, dela origine inadapabil pentru sentimentalismul și misticismul slavonismului „orb, tâmpit și lipsit de orice idee.“¹⁾ Slavonismul nu cadrează cu logica și ideologia Românului, iar ortodoxia este manifestarea celui mai pronunțat slavo-bizantinism.

Ortodoxia de opt veacuri domină asupra Românului, infiltrând în sufletul lui mentalitatea slavă, inerentă ortodoxiei. Nu se poate concepe să fii Roman de origine și Greco-slav prin credință. Românul e Roman, deci occidental. Ortodoxia, în schimb, înseamnă „negațiunea individualismului occidental.“²⁾

Prin ortodoxie ni s'a insinuat în suflet orientalismul și slavo-bizantinismul. Orice idee de mare gândire, concepută la noi de un creier roman, se potmolește, în cursul realizării sale, în tembelismul nostru, caracteristic popoarelor slave; și puterea creatoare a geniului latin e înăbușită pentru veacuri. Fatalul destin „ne-a aruncat în brațele unei biserici de o sterilitate extraordinară, inficiată de un bizantinism ucigător de suflete, căreia i-a lipsit și-i lipsește și azi puterea de viață, energia și avântul tineresc, făcător de minuni.“³⁾

Toropeala aceasta ideologică, nutrită de slavism, dominează pe toată linia, se observă în toate manifestările noastre religioase sociale și culturale. Ortodoxia dela 1054 n'a mai produs absolut nimic, n'a promovat cultura, a sugrumat, în schimb, orice avânt și înălțare sufletească. „Într'o vreme, când orice mișcare culturală se reflecta prin biserică, ortodoxismul nostru a fost evenimentul cel mai grav în urmări pentru dezvoltarea noastră culturală, căci el ne-a legat pentru veacuri întregi cu cultura orientului, formând un zid despărțitor față de catolicismul vecinilor noștri din vest și din nord, care ne-ar fi putut transmite cultura apuseană.“¹⁾

Noi, dela noi, nu adaugem absolut nimic. Tot ce scriem sunt lucruri arhicunoscute și spuse de fiit bisericii ortodoxe, treziți la realitate, de instinctul rasei romane, care a început să-și arate vitalitatea, rupând cu considerentele unui trecut nefast.

Ortodoxul cult nu mai e ortodox, ci ori e necredincios, ori are cultură romană, adică catolică. Cu toate acestea o debarasare complectă, împusă de forța vremurilor, pare, încă azi, imposibilă. Toată activitatea noastră, toate manifestările elanului nostru romanic sunt alterate de subiectivismul mentalității noastre, inficiată de molima slavă. Acest artificiu sufletească menținut și susținut de o tagmă de în-

¹⁾ A. D. Xenopol: Istoria Românilor, București, 1914, vol. II, p. 163, ed. II.

²⁾ Radu Dragnea, „Ramuri“, Craiova, 1928, nr. 1, p. 5.

³⁾ Iustin Volbură: Biserica și Românismul, Cluj, 1910, p. 57.

¹⁾ Sextil Pușcariu, Ist. lit. rom. epoca veche, Sibiu, 1921, vol. I. p. 13.

teresați, înăbușe orice manifestare a rasei latine. Nu mai percepem ca Romani, gândim și înțelegem ca Greco-slavi. Orice inițiativă se potighește în ineptia slavă. Românul e în luptă cu propriul său eu. Dar aceste fapte au repercusiuni îngrozitoare asupra ființei noastre etnice.

„Deosebirele între popoare sunt prea puțin fiziologice, ci mai mult sufletești . . .” „In afară de aceasta „rasa“ pare ceva fixat, etern, o achiziție definitivă și invariabilă speței. Sufletul etnic, din contră, e rezultatul unei vieți sociale anume. Schimbați cultura și moravurile, se vor schimba cu încetul și sufletul poporului.”¹⁾

Să nu ne mire, deci, dacă din pricina ortodoxiei noastre și ndeosebi în urma tendințelor noastre politice-sociale, impuse de ea, eram socotiți de popoarele civilizate ale Apusului, încă și în veacul al XVIII-lea, drept Slavi sau Greci.²⁾ Ni se întâmplă și azi, de multeori, că apărem în fața latinității cu înfățișeri, cari, de multe ori, provoacă nedumeriri. În politica externă, Românii, pentru a se putea menține, în marea aceasta de slavi, au nevoie de sprijinul fraților latini, dar Românii n'au înțeles încă nici azi, că ar fi momentul ca să reia legăturile firești sufletești cu romanitatea.

La noi convingerile religioase nu joacă rol. Ortodoxul, pânăcând e incult, e bigot și superstițios, îndată ce, însă, a mirosit nișcă cultură, e indiferent, n'are convingeri religioase; e însă tradiționalist, pare incapabil pentru a se debarasa de legea „strămoșească”, mult cântată de teologii ortodoxi; bine n'țeles, sub ortodoxie înțeleg legea greco-slavă, căci ar fi prea mult, să-i consideri atât de ignoranți, să nu știe ceea ce istoricii noștri, ortodoxi botezați, susțin unison, că anume *legea strămoșilor noștri a fost religia creștină romană*.

Slavonismul făcuse din noi niște bieți visători, plini de un sentimentalism naiv, impresionabili. Ne înduioșăm la văzul „bisericuțelor de lemn”, pe cari le iubim și noi, căci în ele s'au revărsat lacrimile de amărăciune ale strămoșilor noștri, de „luminările de ceară”, de „fumul de tămâie”, dar cari toate denotă un misticism maladiu, cu care ne molipsise slavo-bizantinismul. În aceste momente uităm că străbunii noștri se'nchinară în „bazilici”. Viața strămoșilor noștri, mlădiindu-se în formele acestui bizantinism, ea poate deveni nu numai un obiect de cercetare științifică, ci și de cult retrospectiv. Pietatea trebuie însă limitată în timp; sub nici un cuvânt ea n'are dreptul de a seca izvoarele vii ale veacului și de a ne dicta drumurile viitorului . . . „Ne iubim strămoșii, ne iubim însă și strănepoții: nu suntem numai punctul ultim al unei generații, ce se pierde în trecut, ci și punctul de plecare al generațiilor ce vor veni la lumină; nu suntem numai străne-

poții încărcăți de povoaarea veacurilor, și și strămoșii virtuali ai strănepoților iârzii; obligațiile față de viitor depășesc de cele față de trecut. Răsăritul ne poate deci lega istoriceste, nu ne poate însă impune și condițiile actuale ale vieții sufletești.”¹⁾

Dar în ultimul timp instinctul vital, înăscut rasei noastre, pare însă, că s'a mai reînviat. Pe toată linia se simte o luptă continuă între vechea mentalitate slavo-bizantină și romanitate. Această luptă se desfășoară pe toate tărâmurile, în politică, în literatură, în filosofie și, în fine, unde are un caracter și mai pronunțat, în religie. E o luptă de idei și principii. Cu drept s'ar putea spune: ideea romană reînviată în luptă cu slavo-bizantinismul ajuns la povârnișul decăderii.

În aceste timpuri pe mari prefaceri, era de tot natural, să apară pe orizont și un grup de animatori ai ortodoxiei. Un grup de scriitori români ortodoxi, cu sentimente slavo-bizantine, s'au adunat în jurul revistei „Gândirea” din București, cu dorința, ca prin talentul lor să contribuie la refacerea și înălțarea ortodoxiei, în lipsa teologilor ortodoxi, cari — după cum spune unul din inițiatorii acestei mișcări, d-l Radu Dragnea, — *dovedesc o congenitală lipsă de intelectualitate*.²⁾ Acești domni, după cum ne spune d-l Petru Marcu-Balș, tot dela „Gândirea”, și-au pus de crez „că renașterea noastră culturală se va face în cadrele unui tradiționalism ortodox”.

Desigur, n'au rămas fără de răspuns. Noua generație română a protestat cu toată vigoarea și energia împotriva acestui curent, îngrozindu-se chiar de noțiunea ortodoxismului, mai ales, că: „ortodoxism fără bizantinism e greu de conceput, după cum recunoaște într'un articol din „Gândirea” și d. Radu Dragnea. Dar credem că nu e român care să nu recunoască influința nefastă pe care a avut-o slavo-bizantinismul asupra caracterului nostru. Să întărim și să reînviem aceste funeste curente levantine, care ne-au descompus sufletul în pehlivenie, scepticism și ipocrizie.”³⁾

Iată răspunsul prompt și loial al generației culte romanice, adunate în jurul „Vieții Românești” din Iași, în frunte cu Prof. univ. Mihai Ralea, actualul vicepreședinte al Camerei deputaților. Și nici nu se putea altfel. Oricare român bun se îngrozește de reînvierea ortodoxiei, concepută după receta slavo-bizantină.

Dar sufletele mari nu se opresc la un protest stereotip, ci reacționează, în mod faptic, dornici de viață și lumină, aleargă la izvorul dător de viață și lumină, la Biserica lui Hristos, încadrându-se între fiii ei. Avem și noi marii noștri convertiți, persoane proeminente ale culturii și științei românești, persoane cari ar face cinste oricărei biserici. Amin-

¹⁾ Mihai Ralea, „Viața Românească”, Iași, 1927, nr. 6 și 7, p. 342.

²⁾ Ettore Pais: Roma și România în antichitate, București, 1926, p. 3.

¹⁾ E. Lovinescu: Ist. civilizației române moderne, București, 1924, p. 19-21.

²⁾ Radu Dragnea, „Gândirea”, București, April, 1928.

³⁾ Mihai Ralea, „Viața Românească”, Iași, 1929, vol. LXXIX, an. XXI, p. 189.

tim numai pe D-l M. Theodorian-Carada, istoriograf literat și canonist, poetul I.M. Rașcu, principele Vladimir Ghica, prelat papal, prof. univ. Coculescu, astronom și decanul facultății de științe din București etc., fără să mai amintim sufletele delicate ale femeilor convertite, ca Maria Giurgea Negriștești, d-na Gheorghiu etc., cari, rupând cătușile trecutului nefast, prin acțiunea și curajul lor, arată celor dornici de adevăr și lumină calea mântuirii.

Romanitatea e în plină conștiință și reacțiune. Numărul celor conștienți se va îngroșa, dând mărturie străinătății, că și Românul este apt și capabil de o înălțare sufletească, nu e indiferent în celea ale credinței și că delectă și-i repugnă orice i-ar vicia și otrăvi sufletul.

Romanitatea nu va mai tolera o nouă siluire și umilire, în demnitatea sa națională. Și dacă după Guibert: „Partout il est question de caractères: dans la nature et dans les arts, dans les oeuvres de l'esprit, aussi bien que dans l'ordre“¹⁾ vom înțelege, în toată amploarea ei, protestul doctrinarilor moldoveni, amenințați în romanitatea lor prin reînvierea ortodoxiei slavo-bizantine, distrugătoarea sufletului și caracterului latin. Noi credem în geniul rasei noastre, suntem siguri că se va debarasa de această calamitate. Suntem occidentali și nu orientali. Nimic în lume nu ne mai poate lega cu orientul și cu trecutul lui atât de nefast pentru noi Români.

Zadarnică alarmare: ortodoxia nu mai înseamnă pericol pentru conștiința românească. Rolul ei s'a redus cu totul. Ortodoxia nu mai are nici o forță vitală și nici o putere din lume n'o s'o mai ridice din amorteală, este incapabilă de a mai seduce sufletul românesc.

Rolul ei s'a redus la rolul unei biserici de stat și care nu înseamnă nimic pentru cultura și civilizația română. Ortodoxia e incapabilă să fie promotorul cultului național. În veacul al XVIII-lea și al XIX-lea, când 1/5 parte din averea „Principatelor Române“ a fost a Bisericii ortodoxe, când avea posibilitate materială și libertate, n'a produs nimic pe teren cultural și național, ba mai mult „sub Mavrogheni se descoper preoți cari nu știu carte de loc“.²⁾ O comparație cu Apusul se exclude prin sine.

Ortodoxia, care până la 1054, ne-a dat pe Sfinții Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Grigorie Nazianzenul, Ignatie al Antiochiei, Atanasie, Damaschin, etc, dela schismă n'a mai produs nimic. Biserica ortodoxă e o creangă ruptă din arborele Bisericii lui Hristos. E mlădița, care nu poate să aducă roadă de nu va fi în viață.³⁾ Un singur teolog a apărut pe orizontul ortodoxiei, moldoveanul Petru Movilă, mitro-

politul Kievului, care a scris cunoscuta carte „Mănturisirea Ortodoxă“, „un ager luptător pentru unitatea Bisericii lui Dumnezeu“, după cum scrie cronicarul polon I. Ierlics cu prilejul morții mitropolitului“. Iar din cuvintele scrise de mitropolitul Isaia al Kievului, antecesorul lui Petru, — cuvinte scrise încă dela 1638, deci cu 4 ani înainte de sinodul dela Iași, — înțelegem, că Movilă era așa de aproape de catolici, încât Rușii îl socoteau chiar căzut dela credința ortodoxă. În adevăr, Isaia scria: „Mitropolitul de Kiev Petru Movilă, a căzât acum dela credința creștină și-i binecuvântat mitropolitul Petru Movilă de către Papa dela Roma, acum în postul cel mare de patriarh, ca să fie patriarh al legii creștine.“¹⁾ Acest mare mitropolit catolic cu cartea sa a dat o lovitură puternică protestantismului. Petru Movilă a fost vrednic nepot al voevodului Ieremie Movilă din Moldova, care mărturișește în mod solemn unirea cu Roma, la 1688, în fața Cardinalului Aldobrandini,²⁾ iar fratele acestui voivod, Gheorghe Movilă, mitropolitul Moldovei și Sucevei, la un moment isbutise să ducă Biserica Moldovei la Unire.³⁾

Din toate acestea rezultă clar și evident, că ortodoxia, rupându-se de Biserica lui Hristos, este infructuoasă. N'a produs și nici nu va produce nimic. Dar în moment ce un teolog român s'a reîntors în sinul Bisericii lui Hristos, a ajuns să se adape de știință romană, catolică; să se înalțe, prin darul Domnului în rândul teologilor din Apus, împlinindu-se vorbele Mântuitorului: „Eu sunt vița, voi mlădițele. Cel ce locuiește întru mine și eu întru el, acela aduce roadă multă, căci fără de mine nu puteți face nimic“.⁴⁾ Dar dela Petru Movilă n'a mai fost nimeni

Latini ori Slavo-bizantini! Suntem datori să ne pronunțăm, pentru unul, ori pentru celalalt. Nu mai mergel Romanitatea va elimina pe aceia, cari sunt obstacolele oricărui progres și cultură. Noi vrem o Românie tare, mare, cultă și latină. Altfel cum vom fi sentinelele latinătății? Oare idealul nostru nu este unitatea latină? Ortodoxiei nu i se cere altceva, decât să fie la nivelul aspirațiilor înalte ale Națiunii. Nu se va conforma, o privește. Să nu se uite anul 1863, an atât de mult salutat de toată suflarea românească: secularizarea și alungarea călugărilor Greți. Români vor ști să reacționeze.

Ortodoxia română trebuie să fie romană, să elimine din sinul ei orice slavo-bizantinism. Ortodoxia română trebuie să-și îndrepteze privirile și aspirațiile nu spre Moscova, Țarigrad, Atena, ci spre izvorul dător a toată lumina, spre Roma, mama roma-

¹⁾ O. Ghibu: Unitatea religioasă a Românilor, Beiuș, 1931, p. 38.

²⁾ M. Th. Carada, Papa, București, 1917, p. 130.

³⁾ M. Th. Carada, Sufletul Românesc, Oradea, 1928, p. 13.

⁴⁾ Ioan c. 15, v. 5.

¹⁾ S. Guibert, S. S., Le caractères, Paris, 1911, p. 2.

²⁾ M. Theodorian-Carada, Din frământările trecutului, Buc. 1926, p. 26.

³⁾ Ioan, c. 15 v. 4.

altul.

nițăii. „Unde e profetul, care să zguduie cu glas de arhangel din toropeală conștiința ortodoxă“?) Unde este? Il așteptăm și noi împreună cu domniile dela „Legea Românească“. Suntem siguri, că va veni, căci trebuie să vie. Il așteaptă romanitatea și conștiința noastră de Români. Trebuie să rupem cu trecutul nefast, să refacem ceea ce am stricat, să reparăm răul făcut, să facem tot ce putem pentru mărirea lui Dumnezeu și pentru mântuirea neamului nostru scump.

(Va urma.)

Dr. Valeriu Hetco,
advocat.

Nevers: lângă racla Bernadetei.

Orașul franțuzesc așezat în drumul Parisului se ridică pe ruinele unei străvechi cetăți romane — din Galia latină de odinioară. Străzile mai mult înguste nu amintesc aproape cu nimic simetria celorlalte orașe moderne ale Franței. Drumurile se împrăștia în deal și în vale, ca ramurile unui stejar bătrân, în ziua aceea înourată de August sub o ploaie înceată de foi de castan ce pluteau purtate de un vânt subțire, vestitori ai toamnei ce se anunța timpurie.

Drumul ce duce la Saint Gildard, mănăstirea surorilor, e unul din cele multe, ce urcă dealul cel mare din partea de miază-noapte a orașului; el poartă numele fecioarei care a despresurat Orleans-ul și a încoronat de rege al Franței, în catedrala regilor din Reims-ul cucerit, pe slabul rege Carol VII. Se numește „Rue Jeanne D'Arc“.

De o parte și de cealaltă a drumului, din grădinile vilelor elegante și franțuzești, ramuri de copaci seculari, picură prin umbra lor în drum, fărâmele de soare plâpând, ca o sumedenie de galbeni aurii. Prin mijlocul drumului pietruit cu blocuri mari, ca un drum roman, rar trece câte un car cu două roate mari, tras de un calțar ce calcă greoi și leneș, pitorescul acestor regiuni centrale ale Franței.

Urcăm drumul. Cândul se întoarce spre Lourdes-ul părăsit de curând. Amintirile se desprind din cărți de rugăciune, și din rândurile celor doi miraculași, care au povestit istoria Sf. Fecioare de Lourdes, finul Henri Lasserre, și decisul M. Estrade.

Tot astfel cu capul în jos și trupul subțire aplecat, și nu e atât de mult de atunci, va fi trecut pe aci micuța Bernadette Soubirous. Și poate că umbra acelorași ramuri vor fi alintat, ca o primă binecuvântare, fruntea senină și mâinile mici și albe, ale aceleia, căreia Regina cerului și-a fost arătat chipul ei preasfânt. Va fi pășit pe aci, cu pasul mărunț, ca acelora obișnuși cu drumul pe jos, în haina ei de sărbătoare, săracă dar îmbogățită de curățenie, cu „capoudion“-ul

alb ca'n ziua aceea în care i s'a arătat Lumina de sus.

La brațul puțin încovoiat peste o legătură cu micul ei avut, avea fața senină și cugetul drept.

Ca și noi, câțiva ani în urmă a ajuns preafericita la poarta masivă de fier, în fața zidului înalt și poate prea sever pentru ființe blânde și delicate ca dânsa. Ca și noi, atunci va fi tras mânerul, și va fi răspuns de dincolo din curte un glas de clopot prea tare. Va fi întins apoi ochii către valea verde, îmbăiată de nostalgice amintiri, și pentru ultima oră poate, să-și fi adus aminte de Lourdes-ul din vârfulurile înalte și ascuțite ale Pireneilor.

Ziua de 11 Februarie 1858. O zi umedă și rece de sfârșit de iarnă. Clopotul bisericii parohiale, — cu glasul lui de preot bătrân și bun, — sună *Angelus*. Nișa din stâncă, dela poalele ei Gave-ul rostogolește cuvinte de argint și zgomotul se repetă a doua oră. Ce va fi? O lumină, cum nicăeri nu s'a văzut. Și o doamnă frumoasă, atât de frumoasă, îmbrăcată în alb, cu o centură albastră de culoarea înălțimilor albastre, cu mâini fine și un rozariu de mărgăritar. E atât de frumoasă Doamna, fața ei atât de senină și din altă lume, că ea, micuța Bernadeta, a căzut în genuchi, rugându-se unica rugăciune ce o știa: Rozariul.

Bernadette, atunci când ai trecut poarta mare de fier, știind că niciodată nu vei mai revedea Lourdes-ul, ce ai simțit tu în inima te distinsă, cu rezonanțe de orgă din catedrale apusene?. Cât dar s'a oprit în ochii tăi mari și feciorelnici!

Curtea mănăstirii e mare, pietruită cu pietre mari, la dreapta, cum intri, un altar și o nișă îți amintește brusc Lourdes-ul. Și acolo ard câteva luminări, topindu-se încet ca o rugăciune din gura unei fecioare. Stau drepte, evlavioase, cu vârful aprins și cald. O călugăriță în haină cernită se roagă cu fața în mâini. Venirea noastră nu o turbură cu nimic, deasupra capului ei este statuia Preacuratei, care zâmbește ceresc luminii unei luminări cu flacăra plâpândă și tremurătoare.

Așa era îmbrăcată și Bernadeta, — devenită acum Sora *Marie-Berarde*. Numai că Bernadetta era mai gingașă. Aceste stânci vor fi fost udate de lacrimile ei, din rugăciunea amintirilor locurilor scumpe vor fi sfințite de genuchii ei, de mâinile ei împreunate. Pe aci e multă liniște. Parcă toată lumea merge pe vârfuluri, cu degetul la gură. Noi privim în jos. Deasupra noastră cerul s'a deschis puțin. O rază de soare se refrânge de un geam al capelei. Este un îndemn. Nu de mult un mormânt s'a deschis, sunt poate numai cincizeci de ani, și din racla sfințită, unde s'a odihnit trupul preafericitei Bernadete, care va învia la capătul lumii, s'a găsit ea intactă, așa cum era când adormise somnul cel lung, din care toți ne vom trezi odată în fața judecătorului suprem. Cum ar fi putut putrezi trupul ce a con-

1) Legea Românească, Oradea 1932, nr. 16, p. 4.

templat pe aceea care e mai sfântă între sfinți, ochii aceia care au privit pe mama lui Dumnezeu. Fața aceea pe care s'a resfrânt lumina reginei cerurilor.

Am văzut-o și noi pe Bernedeta. E așezată în capelă, într'o raclă de sticlă. Parcă a murit eri. Legile naturii n'au vătămat-o cu nimic. E un mort mic, puțin încovoială, ține mâinile pe piept, gura fină închisă, pleoapele sunt două petale de ceară. Respiră toată ființa ei atâta seninătate, atâta fericire, de parcă în veci a rămas resfrânt pe chipul ei privirea Preacuratei. Lume nu e multă pe aci. Pușinii vizitatori, unii sunt atât de mișcați că i-am văzut plângând cu stropi mari, alții au rămas uimiți. Noi nu îndrăsnim să ne privim în ochi, după emoția Lourdes-ului, această a doua emoție ne-ar fi copleșit pe dea'ntregul. Ingenunchiem și privim pe micuța sfântă. Ne suride, de acolo de sus, de lângă Preacurata, la capătul ei se roagă rozariul o călugăriță, încet, cu ochii închși și capul rezemat de mâini, la capătul celalalt ard două lumânări; și se resfrâng de sticlă în umbre argintii. Niciodată nu am simțit mai bine de cât aci sfințenia morței, de care semenii mei se tem atâta.

Iată acest trup. Când vor suņa arhanghelii din trîmbițele lor lungi de aramă — acest trup se va deștepta în haina lui de sârbătoare, și va străluci, căci se va resfrânge pentru veșnicie lumina sf. Treimi. — Privind-o îți lasă în suflet pace, încredere și o dorință ciudată, dar sfântă, de a putea fi cândva cât mai mic și cât mai neînsemnat, căci „aci poți fi în împărăția mea mai sus“. Ce splendidă virtute e smerenia! Iată pentru Bernedeta clipa de rălăcire în valea lacrimilor a trecut, așa cum va trece și pentru noi fără excepție, și acum ea s'a prezentat în fața judecății. La dreapta ei a stat Măicuța cea duioasă. Hristos Dumnezeu și slăpân, va fi apărut în fața ei în toată lumina Gloriei Sale. În loc de judecată un zâmbet. — Fii binevenită fiica mea! — N'a fost mult traiul tău, dar l-ai folosit tot pentru mine, ai preaslăvit pe mama mea. Acum orice suferință s'a sfârșit. Împărăția cerurilor îți aparține. Și ce frumos e cerul. Sfântul Alfons de Liguori spune, că fața unui suflet din lumea de veci e mai frumoasă, decât toate frumusețile lumii.

Iată ziua cea mare a sosit. Clipa hotărîtoare a venit. Și ce curând (?!). Bernadeta în odaia ta mică sufereai durerile agoniei. Ultima luptă, poate cea mai grea. Viața în tine se stingea, cum în zilele de Paști se sting luminările în biserici și te topeai ușor ca o luminare de ceară parfumată. Acolo în colțul patului tău, în inima ta învățată să renunțe la tot, de data aceasta, ca niciodată, vei fi dorit să-ți apară „Imaculata Concepțiune“, te-ai fi sculat din patul unde te răstigneau durerile morței. Te-ai fi îmbrăcat în haina ta de sârbătoare, și ingenunchind, ca la Lourdes, la marginea Gave-ului, ai fi început să reciți rozariul. Ce aproape ești de Regatul ei, și ce lungi și nesfârșite sunt aceste clipe din urmă.

O rază de soare poate s'a resfrânt pe chipul tău — și poate că vei fi revăzut-o — să-ți conducă sufletul în fața Fiului ei — Dumnezeu mântuitorul nostru. Bernedeta, Ea și-a vorbit în „Patrie“ și și-a zis „vous“, căci simplă fărăncuță incultă și necunoscută, prețuia în ochii singurului Rege absolut, mai mult decât toți ceilalți semenii ai tăi la un loc.

Nu ne mai amintim cât am stat lângă r'ac'a Bernedetei. Timpul trece uneori atât de repede și, reveniți în lume, mergeam către o capitală catolică, poate tot atât cât Roma sfântă, spre Parisul cel atât de plin de taine și de biserici sfinte.

Fără să vreau, pe drum mi-am amintit de cuvintele din sfânta Scriptură: Cine are ochi de văzut să vadă, și cine are urechi de auzit să auză.

Drd. Anton-Vladimir Frollo,
advocat,

București.

A. G. R. U. la Sfârnaș.

În 30 Iulie a. c. și în 28 August, parohia Sfârnaș a avut parte de frumoasele serbări ale A.G.R.U.-lui.

La inițiativa părintelui Lazin, tinerimea intelectuală din Sfârnaș, care este în număr destul de frumos, a delectat și însuflețit inimile ascultătorilor. Programul variat: cântări Mariane cântate de corul elevilor, poezii, conferințe și două piese teatrale religioase „*Martira Suzana*“ și „*Martirul Lucian*“, compuse de părintele Lazin, a produs adevărată însuflețire în rândul credincioșilor. Am constatat, că în această parohie se lucrează cu multă dragoste și însuflețire. De notat, că factorii luminători: preotul și învățătorul, trăiesc în cea mai bună armonie, încât D-l Dimitrie Neagoe, învățător, deși venit din vechiul Regat, s'a dovedit pe plaiurile aceste a fi un apostol și un spriginitor al preotului în moralizarea și în întărirea credinței catolice. Dacă ne-am putea lăuda în fiecare parohie cu astfel de conducători, am avea chegia refacerii morale a credincioșilor și a revenirilor la iubirea lui Dumnezeu și a bisericii.

Trebuie să remarc că părintele Lazin, cu compunerea celor două piese teatrale religioase, s'a dovedit a fi un iscusit scriitor în acest gen. „*Martira Suzana*“, piesă luată din timpul lui Dioclețian, din timpul persecuțiilor creștine, a găsit o excelentă interpretație în persoana D-șoarei Elena Tuș, elevă la școala normală, oferind auditorilor spre savurare frumusețile credinței creștine de pe acele timpuri. Au mai rolat cu succes strălucitor D-șoara Florica Buzaș, elevă la liceu în rolul Serena soția lui Dioclețian, D-șoara Ana Gal, elevă la școala normală în rolul Claudia, doamnă de onoare a lui Dioclețian. Buzaș Iosif elev de liceu a fost interpretatorul Guvernatorului Maximian, Gheorghe Olah abs. școala normală a deputat foarte bine în rolul servitorul lui Dioclețian;

Filimon Pavel și Alexandru, Pârcălab A. elevi la școala normală ca soldați romani, prezentând piesa „Martira Suza” într-o strălucită interpretare.

În piesa „*Martirul Lucian*,” tot din timpul lui Dioclețian, a debutat ca actor principal D-l Iosif Țoclan, învățător, interpretând expresiunea adevărată a martirului Lucian debutând cu un categoric succes, stârnind aplausele ascultătorilor. La acest debut se adaugă admirabilul tablou și decorul: închisoarea pictată în olei, având mărimea de: 3 înălțime și 4 lățime (pictată de părintele Lazin). Au debutat în rolurile Eustratie, Celsie, Areta, Eugenia, guvernatorul Galenius etc. toți elevii șc. secundare din comuna Sfârnaș. Succesul moral a fost peste așteptare, mulți dintre auditori au vărsat lacrimi, auzind și văzând suferințele creștinilor.

Decorația scenei, făcută cu multă osteneală și istețime la 30 Iulie a. c. a fost meritul d-lui Neagoe, învățător, iar din 28 August a. c. al d-lui I. Țoclan învățător. Regretabil, că din partea comitetului aranjator nu s'au făcut invitații pentru cei din alte comune, încât inteligența din jur o lipsit. Am remarcat însă pe părintele Lazar din Chioag, pe soția sa, pe d-l Chișbora teolog, apoi mai câțiva, al căror nume îmi scapă.

Au plăcut mult conferința părintelui Lazar, rostită în 30 Iulie și conferința d-lui G. Buzăș abs. liceu rostită în 28 August despre „Boala societății oamenilor de azi”. A avut un strălucit succes recitarea „*Oda*” de eleva d-șoara Elena Țuț, sugerând în auditori sentimentul de dragoste către Preacurata Fecioară. D-l Gheorghe Olah a debutat cu succes prin recitarea poeziei: „*Pe câmpiile Galileiei*”, iar cântările Mariane executate de elevii șc. secundare de sub conducerea d-lui I. Țoclan, învățător, au fost foarte drăguțe.

La piesa „*Martirul Lucian*” actul al III-lea, scena din închisoare, văzând atâția creștini îngrijorați, dar hotărâți de a muri pentru Hristos, a fost splendidă. D-l I. Țoclan în rolul „*Martirul Lucian*” s'a achitat admirabil, interpretând pe martirul cu un succes desăvârșit.

Zguduitoarea parte a actului III a fost când „*Martirul Lucian*”, deja fiind escortat, încătușat cu lanțuri între creștini, cari deja erau mai înainte în închisoare, Lucian culcat pe sticlă ascuțită, ca pedeapsă pentru mărturisirea credinței creștine. Era zguduitoare scena când creștinii închiși cer împărtășirea dela părintele Lucian, care, fiind însă legat atât la picioare cât și la mâini, nu putea satisface această dorință, creștinii însă găsesc modalitate; pe pieptul lui Lucian pun un giolgiu curat, aduc un pahar, pâine, vin și apă, creștinii slau în genunchi recitând psalmi, Lucian se roagă în taină, zice cuvintele prefacerii, în taină, creștinii cântă „*Cinei tale celei de taină*”... Lucian după chinuri de 15 zile, moare cu suflet curat între frații și surorile lui din închisoare, iar adunarea e scufundată în pioasă rugăciune.

A fost ceva feeric.

Am văzut aceste piese într-o strălucită interpretare și am constatat cu satisfacție ce excelent efect au produs asupra poporului subminat de sectari. E

cea mai bună armă împotriva sectarilor, scene istorice din viața creștinilor celor dintâi. Sectarii nu prea cunosc istoria; cu ea îi putem combate mai bine. L'am rugat dealfel pe părintele Lazin să binevoiască a da la lipar aceste piese teatrale. Avem mare nevoie de astfel de piese, ca ale păr-lui Lazin, mai ales în zilele de azi. Piese sunt foarte drăguțe și potrivite pentru A. G. R. U. la sate și orașe.

Un asistent.

Metode de-ale fraților.

Cititorii noștri își amintesc metodele prin cari frații noștri ortodocși au încercat să ne fure 104 familii cu circa 500 suflete din Colonia Colonel Paulian delângă Doba, prin mijloace ce frizează codul penal, dându-le drept suflete ortodoxe și înființând cu ele o parohie de-a lor (v. Vestitorul“ V. No. 13—14, No. 22; VI. — No. 6.)

Azi vom împărtăși cititorilor noștri nu alt caz, ce îndreptățește la revoltă, fiindcă arată cum abuzează frații ortodocși de situația lor privilegiată de biserică dominantă, oprind pe funcționarii publici să-și îndeplinească îndatoririle legale.

Să nu se supere nimeni de aceste șire, căci nu vor să atingă pe nimeni; ci numai să vizeze pe unii interesați cari pe diferite căi au fost deja vizați, dar au crezut că Ortodoxia fiind dominantă după ei, dar nu după Constituția Țării, are drept să facă uz de orice mijloace pentru a domina. Drept aceea fiind în slujba țării au crezut că vor face bine dacă vor servi ortodoxia, căutând să o păstreze neștirbită uzând de toată autoritatea lor. Dar ca să nu comentăm noi faptele — potrivite sau nu cu legile țării — ne mărginim numai a le expune, lăsând comentele și deducțiile în seama cetitorilor inteligenți.

Prin luna Decembrie 1930 unii locuitori din satul Calea-Mare (jud. Bihor) — cam 20 la număr, s'au prezentat la notariatul Lăzăreni declarând că vor să treacă dela confesiunea ortodoxă la cea română-unită. D-l notar de acolo i-a trimis acasă să se culce că vor visa altceva. Oamenii reîntorși acasă, s'au prezentat la ofițerul stării civile, povestind ce le-a spus d-l notar. Ofițerul stării civile a scris un proces-verbal de jalbă pe care l-au semnat oamenii și l-au trimis la Prefectura județului. (A se vedea și în *Unirea* dela 18 Iulie 1931). Dar fără rezultat!... La 16 Ianuarie 1931 vr'o 30 de oameni, împreună cu Ion Burle, ofițerul stării civile, s'au prezentat din nou la notariatul din Lăzăreni unde au găsit pe d-l notar Popescu, care însă a spus că nu-i treaba lui cu trecerile, ci-i treaba ofițerului stării civile. Atunci Ion Burle, în calitate de ofițer al stării civile, cum avea la el și formularele pentru declarațiuni de trecere a început a le complota pe fiecare după declarațiile celui care voia să treacă și pe care l cunoștea personal. Pe fiecare de-

clarațiune o semnat Ofițerul stării civile Ioan Burle declarantul și câte 2 martori. Numai d-l notar, care eră de față, nu voia să semneze. De ce? Legea nu spune să se întrebe motivele!.. Doar nu se declară trecerea la o sectă baptistă sau altcum, ci la religiunea cea bună și românească pe care o au mării Români Vaida-Voevod, primministru al țării și D-l Iuliu Maniu, simbolul Românismului ardelean. S'au făcut astfel aproape 30 de declarațiuni, din cari D-l notar a semnat numai 2, a 2 fruntași, fără a le cere și lor alte acte. Văzând alții, vr'o 60, cari voiau să treacă la unire că la D-l notar degeaba se duc și că n'a voit să semneze nici declarațiile celor aproape 30 (afară de cele 2), au făcut declarații de trecere în fața a 2 martori numai către ofițerul stării civile.

Toți aceștia după o practică a religiunii unite de peste 1 an și un an și jumătate, împreună cu celalalte 2 familii trecute de notar și cu alte 4—5 familii unite de mult din satul Calea-Mare, au voit să-și facă biserică. Au ales un comitet, au primit aprobări, au început a face demersuri pentru toate formalitățile legale și au și început.

Iată însă că D-l notar tăgăduiește autorizația sub cuvânt că nu-s unite decât 2 familii. Dar cele 4—5 din vechime? Dar mulțimea cealaltă, din a cui pricină nu-și are formalitățile în regulă?..

Preotul român-unit care îi păstorește i-a prins a sili să-și facă formele cerute de lege ca să nu mai fie bucluc. Mergând unii din ei la Notariat acolo le ceru acuma și extrasul de naștere — de care la cele 2 familii dinainte n'a fost nevoie. Preotul ortodox, călugărul Beza din Calea-Mare, le-a cerut nici mai mult nici mai puțin câte 800 (opt sute) de lei de fiecare extras de naștere. Cazul e în totul exact, căci a fost și reclamat Parchetului.

Cine știe prin ce promisiuni (căci lumea multe vorbește) a ajuns D-l notar să câștige pe unul dintre acești uniți, nu pentru ortodoxie, ci să-l rupă dela unire, ca prin el să se pună la cale o mare zarvă. Ce se câștigă prin aceasta? Doar toate autoritățile au menirea nu de a afăța, ci de a liniști orice neînțelegeri. Acești credincioși în cele din urmă s'au adresat atât Episcopiei române-unite, cât și Domnului Prefect al județului cu rugămintea de a li se veni în ajutor, ca să poată crede după convingerea lor, să li se facă formele și să li se dea autorizație și terenul pentru construirea bisericii românești, de care au nevoie.

Intr'aceasta pocăiții își deschid mereu case de adunare. Iată ce au trebui să înțeleagă frații dominanți!..

De altfel o să vedem noi până când se va mai face abuz de putere prin denegarea serviciilor prescrise de lege acelor ce voiesc să-și exercite drepturile lor cetățenești în lumea democrației.

Verax

CRONICI

— **Consistor plenar.** Marți în 6 cor. s'a ținut la reședința episcopescă consistorul plenar anual, în care Rectorul Seminarului teologic a prezentat raport asupra mersului acestui institut, din punct de vedere moral, al studiilor și material. Peste tot raportul a fost foarte satisfăcător, afară de aspectul lui material, care învedera o restanță considerabilă la toate categoriile de elevi ce sunt întreținuți în Seminar (teologi, normaliști, liceiști). Tocmai pentru greutățile financiare cu care se luptă Seminarul s'a hotărât majorarea taxei asupra teologilor dela 3000 la 4000 Lei anual. După prezentarea situației din anul trecut, s'a trecut la primirea alor zece clerici noi, câte sunt posturile vacante în Seminar. Au fost aleși următorii zece: 1. Valeriu Câmpian (din Săuca), 2. Sabin Pop (din Popești), 3. Constantin Terdic (din Carei), 4. Nicolae Maghiar (din Oradea), 5. Augustin Ciurdariu (din Cihei), 6. Gavril Buzaș (din Sfârnuș), 7. Vasile Chiș (din Carei), 8. Iosif Dejeu (din Aușeu), 9. Gheorghe Sabo (din Săuca) și 10. Iuliu Stana (din Oradea).

Tot în acest consistor s'au distribuit burse din fondul Pavel și Radu pentru studenții și studentele diecezii, cari frecventează universitățile din țară în vederea pregătirii lor pentru școlile secundare ale eparhiei. S'au distribuit total 5 burse din fondul Radu și 13 din f. Pavel în valoare totală de 185.000. Lei.

— **Numiri.** Preav. Ordinariat a numit la parohia vacantă Popești pe On. *Gheorghe Gavriș*, la Rușeni pe On. *Alexandru Găvrus*, iar la Criștelec pe On. *Grigorie Balota*.

— **Profesori nou numiți la institutele diecezeane.** A) *Titulari*: 1. la șc. normală din Oradea: Aurel Pop la catedra de Română-Latină; Ioan Corbu-Silaghi la Lucru manual; Roman Motil la Desen-caligrafie. B) *Suplinitori*: 1. la liceul de băieți din Beiuș: Păr. Ludovic Barral la Latină-Elină; Victor Naghi la Educ. fizică; Gheorghe Șimon la Muzică; 2. la liceul de fete din Beiuș: Dș. Constanța Iliescu la Română-Latină; Angela Selegian la Franceză; D-na Fabiala Dumbrăvean la Istorie; D-na Bibiana Neș la Geografie; D-na Elena Musta la Matematică; Dș. Maria Bânda la Lucru de mână gospodărie; Dș. Aurelia Dringou la Desen. 3. la șc. norm. din Oradea: Păr. Dr. Coriolan Tămăian la Religie; Vasile Bolca la Română-Drepturile înv; Iustin Varna la Educația fizică; Fr. Nicolae Dries la Franceză și d-l Grigorie Dolinschi la Șt. agricole.

— **Congresul catolicilor de rit latin din Ardeal.** Sâmbătă și Dumineca (10—11 Sept. c.) a avut loc congresul general anual al Asociației Catolicilor din Ardeal (Erdélyi Katholikus Népszövetség), asociație ce reprezintă Acțiunea Catholică a catolicilor

de rit latin din Ardeal, ceea ce e la noi AGRU. Au participat episcopii rom. cat. din Ardeal (Exc. Lor Majlat de Alba Iulia, Pacha al Timișoarei și Fiedler al Orăzii—Satu Mare), fruntașii catolicismului de rit latin din Ardeal și popor din apropiere și jur. Guvernul român a fost reprezentat de d-l Iencica, inspector general din Minister. S'au desbătut la congres cele mai arzătoare probleme de actualitate: problema socială, muncitorească, caritativă, școlară, presa. Toate conferințele, cuvântările și discuțiile au fost la nivel. A impresionat mult concepția clară a mirenilor (în deosebi a președintelui Beleghe Nicolae) despre rosturile Acțiunii Catolice. Din raportul directorului general, Sándor Imre, apare că A. C. ardeleană are 15.000 membri ordinari, secțiune academică, secțiunea linetului universitar, secțiunea linetului de ambe sexe cu 34 organizațiuni locale etc. Congresul s'a terminat cu o grandioasă procesiune euharistică.

— **Serbările dela Mădăras.** Mădărasul e una dintre fruntașele parohii din extremul nord ale diecezei noastre. Il caracterizează faptul că din el a ieșit o mulțime de intelectuali: advocați, medici, profesori, preoți, învățători, învețătoare etc. Acești intelectuali, toți buni creștini, au crezut că iubileul de 100 ani al bisericii lor trebuie serbat cu fastul cuvenit, de aceea în 8 Sept. c. au organizat serbări în stil mare. Biserica nefiind pregătită pentru consacrare, deocamdată, renovându-se, a fost bine cuvântată. Serbările s'au compus, din liturghie solemnă celebrată de Rvsmul canonic Petru Tămăian, delegatul episcopie în sobor cu 7 preoți; din șezătoare culturală cu coruri, conferințe, recitări și piesă teatrală, (a plăcut mult conferința despre istoricul parohiei Mădăras); din petrecere pentru intelectuali și popor. Peste tot Mădărasul s'a prezentat bine cu prilejul acestor serbări, atrăgând o imensă mulțime de credincioși din jur.

— **Exercițiile Spirituale în parohia Porț.** Zilele de 5—8 Sept. a. c. pentru credincioșii din parohia Porț au fost zile de mare bucurie și primenire sufletească. Anume în aceste zile s'au ținut „Exerciții Spirituale” pentru câștigarea „Indulgenței plene” legată cu sărbătoarea „Nașterea Preacuratei.

S'au ținut total 8 predici, rostite de Părinții Ilie Vetișan și Teofil Băliban. Deși în lumea dela sate astfel de deprinderi sufletești par a fi imposibile de realizat, totuși adevăratul zel preoțesc precum și adevărata dragoste creștinească ce nu-i în stare să facă?! De aceste au dat dovadă atât preoții cari au condus acestea Sf. Exerciții cât și credincioșii cari au participat la ele. S'au mărturisit un însemnat număr de credincioși și zeloșii membrii din Reuniunea Mariană.

Sedința „Agru-lui” în Ip. În 11 Sept. c. s'a ținut la Ip cu concursul tinerilor intelectuali români, aflători în concediu de vară o frumoasă sedință a „Agrului”. Sedința o deschide d-l președinte Vasile Tomșa, apoi se citește Procesul-verbal. Teologul Pavel Pordea ține o conferință despre rolul și necesitatea Agrului; I. Pordea recitează „Rugămintea din urmă” de Gh. Coșbuc, Petru Pordea ține o altă conferință

despre „Coran”. Leontina Pordea recitează „Rugăciunea” de Aug. Rusu. P. asistent eclesastic Ilie Vetișan încheie. Deși greutățile vieții s'au înmulțit și agravat și la sate, totuși cei cari vreau o îmbunătățire a stărilor de azi numai printr'o deprindere a unei vieți religiozo-morale o pot obține. Să dea Domnul ca în tot locul să avem oameni înțelegători a situației de azi precum și zeloși și activi luptători pentru binele religios moral.

Coresp.

— **Hirotonire.** Miercuri în 14 c., ziua Înălțării Sf. Cruci, a fost hirotonit întru preot teolgul abs. Gh. Miclăuș din Borlești. Tinerul preot a fost numit la parohia, Sarcău.

— Manuale de religie gr.-cat. pentru școlile primare și secundare se găsesc la „Societatea Sf. Ioan Gură de Aur”, edițiile dela Blaj.

— **Aviz literar!** A apărut vol. I. din *Compendiu de Teologie Morală de Păr. Dr. Ludovic Tăutu, profesor de teologie Oradea. Prețul 200 Lei.* Din vol. II.: *Poruncile*, în lucrare, sunt terminate până acum 18 coale de tipar; pe Ianuarie—Februarie 1933 va fi gata tot. — Tot pe atunci se așteaptă și apariția vol. III. *Sfintele Taine*, de prof. Dr. Nicolae Flueraș. Prețul acestora se va anunța la timp. Prenotări se primesc la Soc. Sf. Ioan Gură de Aur. Oradea.

BIBLIOGRAFIE

— Ernest Armeanca. *Săcărâmbul*, Lugoj, 1932, prețul 20 lei. — Această broșură formează nr. 5 din „Publicațiunile istorice ale diecezei Lugojului”. Prof. Ernest Armeanca ne dă monografia parohiei române unite de acolo și totodată un crâmpel din istoria religioasă a Românilor ardeleni. Trebuie să-l felicităm pe autor, pentru această monografie, scrisă pe bază de documente și într'un stil ireproșabil, dându-ne o iconă vie despre înființarea și dezvoltarea acestei parohii din regiunile noastre miniere din Hunedoara.

Ar fi de dorit, ca să avem monografia tuturor parohiilor noastre. Tinerii preoți, în timpul plicticos al iernii, ar putea scutura praful de pe vechile documente din arhivele parohiale și să deschidă cărțile vechi bisericești, cari toate cuprind însemnări de ale foștilor parohi și cântăreți, apoi, mai citind și studiind și cărți, în care s'au scris ceva despre parohia lor, cu ușorință ar putea să scrie monografia parohiei lor.

— P. Iosif Tălmăcel: *Un trandafir al sfintei Tereza*, Iași, 1932, prețul 10 lei.

Harnicul paroh catolic al Bacăului ne-a mai dat o broșură, pentru a servi celor cari vor celi spe înălțare sufletească. Fără să aibă pretenția de e ne da viața unei sfinte, Păr. Iosif Tălmăcel ne dă viața evlavioasei fecioare, Terezia Hesselman, care, deși s'a născut din părinți acatolici, fără să o fi influențat cineva, în urma citirei unui mic catehism catolic, sub îndemnul harului ceresc, află lumine cea adevărată și devine o catolică evlavioasă, ducând o viață de sfântă. Acest fapt l-a îndemnat pe părintele paroh, care i-a fost și duhovnic, să scrie viața acestui trandafir răsărit pe pământul nostru românesc.

Recomandăm credincioșilor această carte, ca pildă de viață creștinească. Prețul 10 lei. Se poate comanda la „Presa bună” Iași ori la „Soc. Sf. Ion G. de aur” Oradea.